

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

א"ת ב'מא'ר תשס"ג סנה ו' אלול 276

לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,

ניתן לקבל את העלון במייל etayba1@gmail.com

הנושא: מעלת רבי שמעון בר יוחאי

אולם מובא במדרש שיר השירים (א, י) על הפסוק שנאמר על אהרן הכהן "וגם הנה הוא יוצא לקראתך וראך ושמח בלבר" – "תני רבי שמעון בר יוחאי, לב ששמח בגדולת משה אחיו, ילבש אורים ותומים, הדא הוא דכתיב (שמות כ"ח) "ונתת אל חושן המשפט את האורים ואת התומים והיו על לב אהרן". ע"כ.

והיינו רבי שמעון בר יוחאי מגודל אהבת ישראל שבו, רק גם את לבו הטהור של אהרן הכהן המלא באהב אל לאחיו משה, ואינו מקנא בגדולתו.

לכם גם רבי שמעון היה ראוי ללבוש "חושן" על לבו.

מצינו בזה"ק (הקדמה דף טז), שרבי חייא תלמידו של רבי שמעון בר יוחאי בא לקברו של רבי שמעון בר יוחאי, השתטח על האדמה של קברו של רבי שמעון נישק את עפר קברו בכה ואמר: עפרא עפרא כמה קשה עורף אתה, כמה חצוף אתה שכל מחמדי עין נשחתים בך, כל הצדיקים שהם עמודי העולם תאכל ותשחק, כמה אתה חצוף, עד כדי כך ש"בוצינא קדישא דהוה נהיר עלמא" – המאור הקדוש שהיה מאיר את העולם ושליט על העליונים והתחתונים וזכות תורתו מקיימת את העולם, נקבר ונתבלה בך. השתומם רגע אחד רבי חייא ואמר, עפרא עפרא לא תתגאה כי עמודי העולם הצדיקים לא ימסרון בך, דהא רבי שמעון לא איתבלי בך – לא שלט בו הריקבון. יעו"ש כל דבריו.

מבאר הרמ"ז את דבריו העמוקים של רבי חייא, הסיבה שהבשר צריך להתבלות לאחר מיתת האדם, כי תיקון הוא לאדם שיש בו איזה חלק רע מקליפת נוגה הנקרא "לבושא דזוהמא", אולם רק הנמשך אחר תאוות העולם הזה, הוא זקוק שבשרו יתבלה בעפר, רבי שמעון בר יוחאי שנסתגף בסיגופין עצומים, וודאי שגופו נהפך למלאך רוחני.

ולפי דרכינו יש לומר, שהמוסר עצמו עבור זולתו, זוכה בזה לזכך את גופו, וממילא אין בשרו צריך להתבלות בעפר.

מספר הזוה"ק (פרשת אמור דף קז), שפעם אחת הלכו רבי שמעון ותלמידיו בדרך. כשהגיעו לנהר, אחד התלמידים ורבי יוסי שמו, הרכין עצמו כדי לשתות מים מהנהר, ונרטבו בגדיו. אמר רבי יוסי לחבריו, הלוואי לא היה נברא כלל נהר זה.

רבי שמעון שמע את דברי רבי יוסי, נענה ואמר: אסור לומר כן, ואסור לבזות דבר מכל אשר ברא הקדוש ברוך הוא בעולמו, שהרי כתוב (בראשית א) "וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד". והכוונה כי כל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו, הכל טוב הוא. אפילו נחשים ועקרבים וחיות טורפות שהם מזיקות, מכל מקום נצרכות הן לטובת בני אדם, רק שבני האדם לא יודעים מכך. תוך כדי דיבורו ראו החכמים כי מגיח לפניהם נחש. קם רבי שמעון ואמר: "נחש זה בא לעשות לנו נס".

הנחש חלף על פני החכמים והקדימם, וכך המשיך הלאה, ובדרך פגש הנחש בנחש ארסי נוסף הנקרא "אפעה", והחלו שני הנחשים לפגוע האחד במשנהו, עד שנפלו שניהם כשהם מתיים.

הכלי יקר בפרשתנו פרשת אמור, על הפסוק "כי אם לשאר הקרוב אליך, בענין ההיתר לכהן להיטמא לשבעת קרוביו, מסביר, שסיבת האיסור לכהן לטמאות עצמו לשאר מתיים, הוא מחמת שכשמלאך המוות נוטל את הנשמה מן האדם, משאיר בו רוח טומאה, אבל כשהצדיק נקרא לבית עולמו, אין נשמתו ניטלת ע"י מלאך המוות כי אם במיתת נשיקה, ולכן אין שורה עליו רוח טומאה.

וכותב לחדש: "ויכול להיות, שכל מי שהוא מזרע אהרן קדוש ה', אז מיתתו ע"י נשיקה ואז פרח מהם הטומאה, ונמשכה קדושה זו מן אהרן קדוש ה' אל כל יוצאי ירכו שבכולם אין שום צד טומאה, ע"כ מותר לכהן להתעסק בקרוביו אביו ואמו ובנו ובתו ואחיו, כי כולם מזרע אהרן המה ואשתו של כהן כגופו דמי. ואע"פ שהמתעסק בהם יש לו טומאת שבעה, מכל מקום אין הטומאה גדולה כ"כ שתהיה מתנגדת אל קדושת הכהן, מאחר שעצמות הטומאה קלה קצת", עכ"ל.

ונראה לפרש על פי דרכו כי טעם הדבר שאין טומאת מיתת בזרעו של אהרן, מחמת שאין מלאך המות מתעסק בנשמתם, כי מצינו שמי שמוסר את עצמו ורצונו עבור זולתו, אין למלאך המות רשות ליטול את נשמתו, כפי שמצינו אצל רבי יהושע בן לוי שמסר נפשו בשביל חולי ראתו, ולכן למלאך המות לא היה רשות ליטול את נשמתו ונכנס חי לגן עדן (ע"י כתובות עז).

כמו כן, מובא בספר מדרש אליהו (דרוש ו) בשם המדרש בעניינו של חנוך בן ירד שעלה חי לגן עדן: "שחנוך זכה לכל אותה המעלה כי לקח אותו אלקים, בעבור שהיה רגיל במצוה אחת תדיר, שהיה מסקל אבנים כדי שלא יכשלו בני אדם וכו'". ע"כ. כמו כן מצינו אצל סרח בת אשר, שאף היא זכתה להעלות חיה לגן עדן, מחמת שבישרה בשורה טובה ליעקב אבינו ושימחה אותו כמבואר בתרגום יונתן בן עוזיאל פרשת ויגש.

לפי זה יש לומר, כי אהרן שהיה אוהב שלום ורודף שלום ומסר נפשו עבור כלל ישראל, זכה למות מיתת נשיקה ולא על ידי מלאך המות, והוריש ירושה טהורה זו גם לכל זרעו ולכן הם מברכים בברכת כהנים: "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו לברך את עמו ישראל באהבה". ולכן גם להם יש מעלה זו שמיתתם אינה על ידי מלאך המות ואינם מטמאים במיתתם.

לפי זה יש לפרש אצל התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי, שנאמר בתחילת האדרא זוטא (פרשת האזינו דף רפז): "תאנא, בההוא יומא דרבי שמעון בעא לאסתלקא מן עלמא, והוה מסדר מלוי וכו'". כלומר שמיתתו של רבי שמעון אינה תלויה במלאך המות אלא ברצונו של רבי שמעון. כי רבי שמעון שהיה כל כולו אוהבן של ישראל, אין למלאך המות גישה ורשות לגעת בנשמתו הקדושה.

לכן מצינו בפיט "בר יוחאי" שמשבחים את רבי שמעון בר יוחאי: "לבושי חושן תומיך ואוריך". ולכאורה רבי שמעון לא היה כהן ולא היה לבוש חושן, ומה ביאורו?

כשהגיעו רבי שמעון ותלמידיו למקום בו מתו הנחשים וראו את הנס, מיד קרא רבי שמעון ואמר: "ברוך הוא על אשר עשה עמנו נס גדול זה, הכל יודעים הרי כמה מסוכן הוא הנחש 'אפעה' שכל המביט בעינו כבר קשה לו לצאת ממנו חי, וכאן ללא שום התאמצות נצלנו מאותו נחש על ידי נחש אחר, שהיה השליח מן השמים להצלתנו.

בא רבי שמעון בר יוחאי ללמדנו, שמי שזוכה ועושה את רצון ה', זוכה שאפילו המזיקים נהפכים להיות המצילים שלו ושליחים עבורו, וכמו שזכה רבי שמעון שהנחש עצמו נעשה שליח להציל אותם מנחש אחר.

מספר הזה"ק (פרשת לך לך דף 19:): שהתנא רבי אלעזר בנו של רבי שמעון בר יוחאי הלך פעם בדרך לחמיו רבי יוסי בן רבי שמעון בן לקוניא, ויחד עמו הלכו עוד כמה תנאים וחכמים. בדרכם פגשו את רבי ייסא, כשהוא הולך עם אדם נוסף, ושניהם מדברים ביניהם דברי תורה.

פנה רבי אלעזר לרבי ייסא ואמר לו: דומני שאותו אדם שהולך עמך אכן תלמיד חכם הוא? ענה לו רבי ייסא: נכון! אמת הדבר! אך גם אני כשלקחתיו על מנת שילווני לא ידעתי כלל כי תלמיד חכם הוא, אך כעת נודע גם לי הדבר, כי כלי מפואר מאד הוא.

פנה רבי אלעזר אל אותו אדם ושאלו לשמו. ענה לו: יועזר שמי. אמר לו רבי אלעזר, שמותינו כמעט שוים ודומים, כי לי קוראים אלעזר, אם כן בא ונשב יחד ללמוד תורה.

ואכן התיישבו רבי אלעזר ויועזר על אבן בצידי הדרך, והחלו ללמוד ולפלפל בתורה. רבי אלעזר התפעל מחידושי וואמרותיו של יועזר, ונהנה מאד. כשגמרו שאלהו רבי אלעזר שוב: במה הנך עוסק? ענה לו יועזר, פעם הייתי מלמד תינוקות בעיר מגורי, אך כעבור זמן מה הגיע לעירנו תלמיד חכם גדול, רבי יוסי מעיר חנין שמו, וההורים של הילדים לקחוהו למלמד במקומי, ואף שהבטיחו לי שימשיכו לשלם לי שאוכל להתקיים, לא הסכמתי לכך, ומשום כך עזבתי את העיר והשכרתי עצמי ללוות את רבי ייסא.

המשיכו החכמים כולם בדרכם לשיבתו של רבי שמעון בר יוחאי, ויועזר עמם כשהוא נשאר ללמוד בישיבתו של רשב"י. באותו היום עסק רשב"י בישיבתו בהלכות נטילת ידים, ואמר להם: המזלזל בנטילת ידים סופו שבא לידי עניות, אך המדקדק בנטילת ידים זוכה לעשירות מופלגת, כי הרי מידה טובה כפולה ומכופלת.

לאחר מכן כשהלכו החכמים לטול ידיהם לסעוד את לבם הבחין רבי שמעון בר יוחאי ביועזר, כי מדקדק הוא עד מאד בכל ההלכות והדקדוקים בנטילת ידים, ושופך הוא על ידיו כמות גדולה של מים, פנה אליו רשב"י ואמר לו: אשריך שזכית לכך, שעליך יחולו ברכתיו של הקדוש ברוך הוא, להתברך בשפע ועשירות עד בלי די.

ואכן, לא עבר זמן רב והברכה של רשב"י התקיימה – יועזר מצא אוצר של זהב, ונתעשר עושר גדול!

כל ימיו עסק יועזר בתורה מתוך הרחבה גדולה, והיה מחלק מממונו לצדקה. העניים היו מאוכלי שולחנו, והוא שמח עמהם והסביר להם פנים מאירות. רבי שמעון, בראותו בגדולתו והצלחתו, קרא עליו מקרא שנאמר: "ואתה תגיל בה", בקדוש ישראל תתהלל".

נמצא כי יועזר אשר מסר נפש, ועל אף שלקחו לו את פרנסתו לא התלונן וקיבל זאת באהבה, לכן זכה כי רבי שמעון יגלה לו הסודות של נטילת ידיים ולזכות לעשירות, כי מהות נטילת ידיים להכיר שכל הברכה אינה תלויה במעשה ידיו של האדם אלא רק בברכתו יתברך.

מצד שני מספר לנו הזה"ק: מעשה בשני בני אדם מהעיר צידון, שהיו שותפים במשא ומתן. היו השניים מוליכים סחורה מצידון לבבל ומבבל לצידון, ושניהם לא היו זזים זה מזה, רק שניהם קונים יחד, ושניהם שומרים על סחורתם עד שמוכרים אותה בנוכחות שניהם. ועל כן, אף שהיה אחד מהם רמאי לא יכל לרמות, כי יד חברו לא זזה מתוך ידו תמיד. שותפותם נמשכה שנים רבות, ומעולם לא הפסידו במסחרם, רק תמיד היו מרויחים ומצליחים.

פעם אחת חלה הנאמן שבהם ברגליו, ואז שבת מסחרם כמה חודשים, כי לא היה לבו בטוח בחברו להמשיך במסחר לבדו. אך כאשר ראה שארכו ימי חליו קרוב לשנה, אמר לחברו שילך לבבל, להוליך סחורה ולהביא סחורה כדרכם. חברו שמח בלב, כי מצא שעת הכושר להוציא רמאותו לפועל. וכך עשה: קנה הרבה

סחורה, נשא אותה על הגמלים ונסע עמה לבבל ומכרה והרויח, ועוד נשא ונתן שם בבבל בכסף סחורתו והרויח הרבה, ושוב קנה סחורה והביא לצידון, ועשה כל מיני ערמה ורמאות: קנה הרבה מהרווח שבו מכר בסחורה שהולך מצידון לבבל. וכל מה שהרויח במשא ומתן שעשה בבבל העלימו מחברו ולקחו לעצמו, וחברו האמינו לכל אשר אמר.

אחר שמכרו הסחורה כולה, עשו חשבון ומצאו שהפסידו. הנאמן שתק ולא אמר כלום, רק המתין מעט זמן עד שנתרפא, וקנה סחורה הוא וחברו והלכו שניהם יחדיו לבבל. וגם בפעם זו קנו סחורה והפסידו, וכן בפעם השלישית שוב הפסידו. האיש הנאמן נבהל, ויאמר לחברו: מה זה עשה אלקים לנו? זה שלש פעמים רצופות שאנחנו מפסידים, דבר אשר לא היה לנו מיום שנשתתפנו זה כמה שנים? ויאמר לו חברו: כך דרך המסחר, פעם רווח פעם הפסד. ויאמר לו חברו: לא כן אחי, אין זה אלא יד ההשגחה העליונה! ועתה נלך אצל התנא הקדוש רבי שמעון בר יוחאי, והוא יודיענו את סיבת הדבר ברוח הקודש אשר בקרבנו.

ויענהו חברו האחר ויאמר: וכי נטרפה דעתך?! וכי רשב"י בקי בדרכי המסחר? הלוא הוא רק אחד מהתנאים, נלך אצל הסוחרים הבקיאים היטב בדרכי המסחר והם יודיעונו. אמר לו חברו: כלל מהדברים האלו, כי בדרכי המסחר אין בקי יותר מאיתנו, כי מנעורינו ועד תה עוסקים אנחנו בסחורה, ואנחנו שני הותיקים שבעיר המסחר, ודבר זה מעולם לא קרה אותנו, ומה גם שלוש פעמים רצופות. אין זה אלא יד השם עשתה זאת. נלך אצל הקדוש הרשב"י זיע"א והוא יודיענו סיבת הדבר. ואם גם הוא לא ידע, נשים יד לפה. ובכן, לא ארפך ואל אעזבך עד שתלך עמי!

אז בעל כרחו הלך עמו רעהו הגנב אצל רשב"י זיע"א, ויספרו לו כל המאורע, והוא צפה ברוח הקודש וראה כל רמאויות הרמאי. ויאמר להם: דעו לכם בני, כי המסחר הוא דומה לעץ, שבהיות שרשיו בריאים וחזקים – כל ענפיו הם רעננים ונותנים פירות גדולים וטובים ומתוקים. אך אם שרשיו לקו ונרקבו ונשחתו, אזי נהפך הודו למשחית ונעשה עץ יבש, שאינו ראוי אלא להסקה. כך גם המסחר: השורש שעליו עומד ומצליח ומתקיים הוא האמונה. כל עוד שהסוחר נושא ונותן באמונה, אזי מסחרו הולך הלוך וגדל עד כי גדל מאד, אך אם אבדה האמונה – מסחרו הולך ודל ומתמעט מיום ליום, ובעליו מגיעים עד כיכר לחם. כן אתם: בהיותכם נאמנים במסחרכם, הייתם מרויחים ומצליחים, ועכשיו שרמיתם זה את זה, אתם מפסידים הפסד אחר הפסד.

ויאמרו שניהם יחדיו: רבי, לא נכנסה שום רמאות בינינו, רק הננו גם עתה כמו תמיד נאמנים זה עם זה. אז ענה הרשב"י זיע"א לאותו רמאי: הוי, רשע! אני חשבתי שתודה על פשעך לחברך ותשיב לו את הגזלה והעושה אשר עשקתו ברמאותך, והשם יעביר חטאתך, וגם חברך ימחל לך. ועתה אתה מעז פניך ואומר שאתה איש נאמן! עתה אגלה את גבלותך. זכור את תשכח מה שגנבת מהרווח שהרוחת בסחורה שהולכת מצידון לבבל לעצמך, והסחורה שהבאת הוספת במחירה ולקחת התוספת לעצמך, ועוד חישבת עליו חלקו בהוצאות שהוצאת באותם הימים שנשאת ונתת לבדך, ולקחת כל הרוח לעצמך. הוי בוגד! הוי גזלן! כל כך הרבה רשע עשית, ומחשיב אתה את עצמך לאיש נאמן? צא רשע מלפני! לא אוכל להביט בפניך, כי עוונותיך העצומים חקוקים במצחך!

אז נפל אותו אדם על פניו והודה על פשעיו אחת לאחת, ויבכה בכי גדול ויבקש תשובה על עוונותיו. ויאמר לו הרשב"י זיע"א: לא תוכל להתנקות מהעוון רק עד שתחזיר את הגזלה לחברך, וכל ההפסד שהפסדתם בסחורתכם יהיה נחשב עליך לבדך. גם תתן לחברך רווח ערך הפעמים שהייתם מרויחים, כי בשלך באה לכם הרעה במסחרכם, ועוד תכפול כנגד הכל ותתן לעניים צנועים שיוצאים את התורה, ותבקש מחילה מחברך על שצערתו, ותלך למסחר שלש פעמים לבדך ותתנהג באמונה, ואז יכופר עוונך. וכך עשה אותו האיש, וחזר לפני הרשב"י זיע"א, והביט בפניו והודיעו שנמחל עוונו, וישמח בו מאד על תשובתו.

זכות התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי תעמדו לנו ולזרענו עוד עולם, ונזכה שיתמלאו כל משאות לבנו לטובה ולברכה ברוחניות ובגשמיות, אמן.